



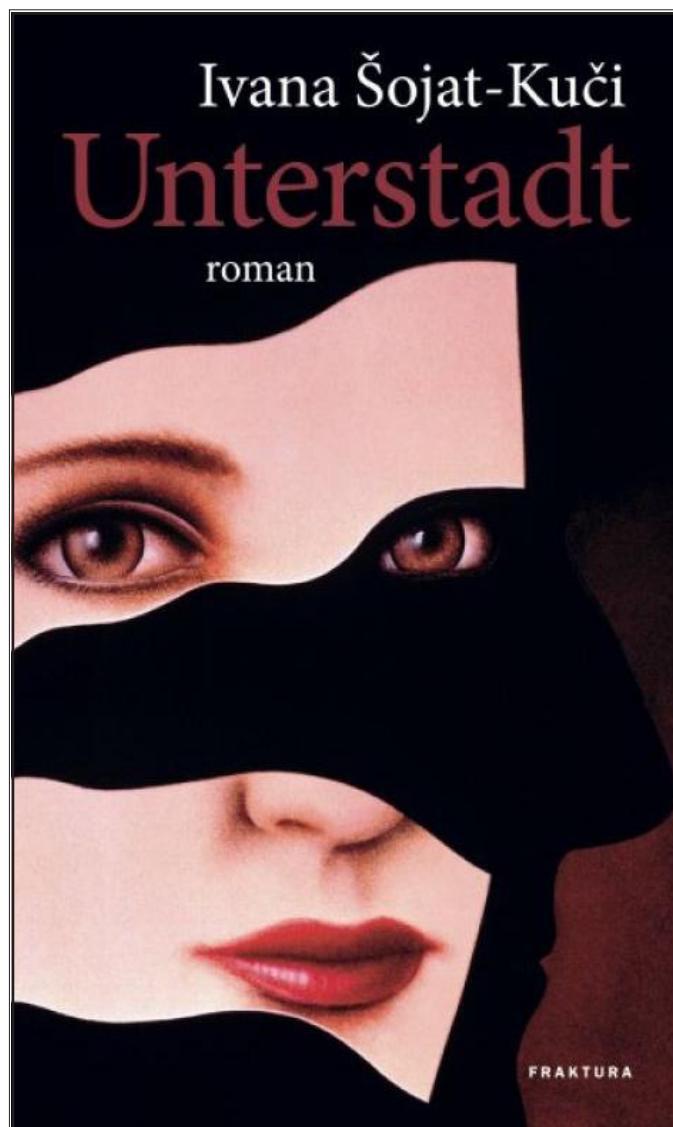
IVANA ŠOJAT KUČI: UNTERSTADT

Perica Vujić

Novi roman Ivane Šojat-Kučić *Unterstadt* otkrio nam je nepoznatu priču koje su nam krile ulice osječkog Donjeg grada. Sam spomen tih ulica omogućuje nam da radnju smjestimo točno na određena mjesta u gradu, poznata svim Osječanima: Sarajevska ulica, Divaltova ulica, Snježna Gospa, Lipov hlad itd. Otkrivena je priča koju je Donji grad toliko krio i šutio o njoj.

Glavna junakinja ovog romana Katarina, koja radi u Zagrebu, odlučuje odjednom doći kući. I dok se tako vozila vlakom do Osijeka, tamo negdje dok je još bila u Koprivnici, umrla joj je majka. Došla je u grad gdje nije imala više nikoga, osim frau Jozefine koja joj je priopćila tragičnu vijest. Iako joj je majka umrla, Katarina nije plakala. Nije plakala jer se nije mogla sjetiti nijednog trenutka kada ju je majka zagrlila, držala u krilu. Sjećala se samo svih oni pljuski koje je dobivala kada bi postavila pitanje o čijem se odgovoru u kući šutjelo. Da, ta šutnja koja je obilježila ne samo njezinu majku, nego i baku i prabaku, najviše joj je smetala. Gledajući slike i zapitkujući staru Jozefinu polako je otkrivala svoju prošlost. Smetalo joj je što je gledala slike koje je pronašla ispod majčinog kreveta i na pola tih slika nije znala tko se nalazi. Jer su joj prešutjeli, nisu joj rekli ništa, nisu joj ni rekli da je imala brata Filipa koji je umro nakon mjesec dana poslije rođenja. Saznala je za njega kada je u kuverti pronašla pramen njegove kose i skoro pa prisilila Jozefinu da joj kaže čiji je to pramen kose. Kopala je, kopala je što je dublje mogla mučeći staru Jozefinu da joj kaže sve ono što su joj prešutjeli. Na kraju je zaključila da je Jozefina *samo zagrebla površinu, da ispod mrakova koje mi je spomenula čuče neki još veći užasi...*

U ovom obiteljskom romanu opisana je povijest osječke obitelji njemačkog podrijetla kroz sudbinu četiriju generacija – prabake, bake, majke i kćeri. Viktorija Richter, Klara Schneider, Marija Pavković i Katarina četiri su generacije koje su proživjele u Osijeku dugo razdoblje od razdoblja bivše Monarhije do Domovinskog rata. Sve njih, do Katarine, povezivala je šutnja. Oni su morali šutjeti jer su bili *okupatori, prljavi Švabe, kvislinci*, morali su šutjeti jer ih je bilo stid, to su samo neki od argumenata kojima je Jozefina pokušala opravdati ponašanje njezine majke. Osuđivala ih je jer su joj prešutjeli Filipa, jer joj nitko nije pričao o Greti koja je prešla na stranu partizana, koja je nosila muške hlače i pušila, jer joj nisu rekli da se pradjed Rudolf objesio u ormaru, da je Adolf pristupio osječkim SS-odredima, da je baka Klara bila zajedno s Jozefinom zatvorena u valpovačkom logoru gdje su im objema sahranjene kćeri – Elza i Terezija. Zbog toga što su sve krili, mrzila je što je Švabo, najviše u trenutku kada su se još kao pioniri igrali partizana i Švaba, a njoj su rekli da ona nikako ne može biti partizan, ona može



biti samo Švabo i ništa drugo, a najbolje je od svih njih recitirala pionirsku zakletvu ne bojeći se drugarice Smilje. Osuđivala je tu njihovu šutnju, a i sama je šutjela, imala svoju tajnu: još kao studentica, pobacila je dijete i to nije rekla Slavenu, svojem dečku koji je otišao u Domovinski rat i nije se vratio.

U romansiranu biografiju obitelji unešeni su i dijelovi koji bi činili onaj historiografski sloj ovog romana. Treba odmah reći da ovo nije povijest velikih ljudi, i zbog čega se ta povijest ne može nikako uklopiti u onu Nietzscheovu koncepciju o *monumentalističkom* poimanju povijesti kao idealističko tumačenje jer na povijest on gleda kao na niz velikih djela koji su reprezentanti markantne ličnosti. Ovo je povijest malih ljudi koji su se šetali osječkim ulicama nekoliko stoljeća i koji nam omogućuju da vidimo i položaj tog malog čovjeka u tom vremenu. Nalazimo na čiste faktografske podatke koji govore o danu rođenja i smrti

O autorici...



Ivana Šojat-Kučić rođena je 1971. u Osijeku. Završila je gimnaziju te dvije godine studija matematike i fizike na Pedagoškom fakultetu. Osim u Osijeku, studirala je i u Belgiji, gdje je provela osam godina. U Belgiji je diplomirala francuski jezik. Osim romana *Unterstadt*, objavila je roman *Šamšiel* (2002.), zbirke priča *Kao pas* (2006.) i *Mjesečari* (2008.), eseje *I past će sve maske* (2006.), te zbirke poezije *Hiperbole* (2000.), *Uznesenja* (2003.), *Utvare* (2005.), i *Sofija plaštevima mete samoću* (2009.). Prevodi s francuskog i engleskog: Amélie Nothomb, Rolanda Barthesa, Raymonda Carvera, Gao Xingjiana, Pat Barker itd. Danas živi i radi u Osijeku.

junaka i junakinja ove obitelji, ali nailazimo i na podatke koji govore o Osijeku i životu u to vrijeme, npr., 14. travnja 1945. ušli su partizani u grad, Osječani su načinili drveni plot od Retfale do Donjeg grada koji je grad štiti od pucnjave „Bugara“ gdje su tako nazvali Bugare, Ruse i sve one koji su napadali grad s te strane Drave, šetnje parkom, odlasci u kazalište ili kino, Gradski vrt gdje su se održavali koncerti. Opisana je konfiskacija, odvođenje u logore, život u logoru, ali ništa pretjerano, u kratkim crtama, nekoliko rečenica, gotovo neprimjetno, asimilirano u narativnu strukturu priče, bez prekida, dovoljno da čitatelj sebi može zamisliti situaciju.

Stil ovog romana karakterizira asimilacija historiografskog sloja, živi dijalozi, pokazana je moć književnosti kao mehanizma pamćenja, gdje sve to pamćenje među likovima onemogućuje da povijest padne u zaborav. Roman je prožet i dosjetljivim objašnjenjima kako se neke tajne ne bi otkrile, npr. na pitanje zašto nemaju Tita u kući, odgovaraju jer ga se ne može kupiti u trgovinu. Nailazimo na duhovite usporedbe, npr. *Dok smo udarale po tanjurima kao svrake po smrznutom dreku...*, a najsnažije djeluje metafora *bijesni konji zauzadni* kojima je opisano unutrašnje stanje bake Klare koja je čuvala sve te tajne, držala konje pod uzdama sve dok ih nije pustila, a tajne izašle na vidjelo. Jezik je bogat osječkim germanizmima: hutcunt, šporet, lojtre itd. Narativna struktura priče nije kronološka, asocijativna je, povezana s trenutnim stanjem glavne junakinje, koja gledajući fotografije, sjeća se nekih događaja u same detalje, dok se nekih ne može uopće sjetiti, što ju i samu čudi.

Poslije čitanja ove knjige, pažljivije ćemo hodati ulicama našeg Grada, misleći koju li nam još tajnu krije. Tko će biti sljedeći koji će zagrepsi tu površinu i otkriti neku novu priču?

